

Philippa Gregory

De witte roos

Kasteel Beaurevoir, in de buurt van Atrecht, Frankrijk, zomer-winter 1430

Ze zit – deze curieuze oorlogstrofee – keurig netjes als een gehoorzaam kind, op een krukje in de hoek van haar cel. Voor haar op het stro op de grond ligt het restant van haar avondmaaltijd, op een tinnen dienblad. Ik zie dat mijn oom haar mooie plakken vlees heeft laten sturen, en zelfs het witbrood van zijn eigen tafel – maar ze heeft er maar weinig van gegeten. Ik merk dat ik haar aanstaar, van haar jongensrijlaarzen tot aan de mannenmuts die ze stevig op haar kortgeknipte bruine haar heeft gedrukt, alsof ze een exotisch dier is, gevangengenomen voor ons plezier, alsof iemand een leeuwenwelpje helemaal uit Ethiopië hierheen heeft gestuurd om de voorname familie Luxemburg te vermaken, om in onze verzameling te worden opgenomen. Achter mij slaat een hofdame een kruis en fluistert: ‘Is dit een heks?’

Ik weet het niet. Hoe kan een mens dat ooit weten?

‘Dit is bespottelijk,’ zegt mijn oudtante scherp. ‘Wie heeft gezegd dat dit arme kind aan de ketting moet worden gelegd? Doe onmiddellijk die deur open.’

Er volgt een verward gemompel onder de mannen, die de verantwoordelijkheid proberen af te schuiven, en dan draait iemand de grote sleutel van de celdeur om en beent mijn oudtante naar binnen. Het meisje – ik denk dat ze een jaar of zeventien, achttien is, slechts een paar jaar ouder dan ik – kijkt als mijn tante voor haar gaat staan van onder haar onregelmatige pony op, komt dan langzaam overeind, zet haar muts af en maakt een onhandig buiginkje.

‘Ik ben vrouwe Jehanne, de *demoiselle* van Luxemburg,’ zegt mijn

oudtante. ‘Dit is het kasteel van heer Jean van Luxemburg.’ Ze gebaart naar mijn tante en zegt: ‘Dit is zijn echtgenote, de kasteelvrouwe, Jehanne van Bethune, en dit is mijn achternichte Jacquetta.’

Het meisje kijkt ons allemaal rustig aan en knikt ieder van ons toe. Als ze mij aankijkt voel ik een zacht *tik-tik* om mijn aandacht te trekken, net zo tastbaar als wanneer er iemand met een vingertop langs mijn nek strijkt – een magische fluistering. Ik vraag me af of er soms echt twee begeleidende engelen achter haar staan, zoals ze zelf beweert, en of het soms hun aanwezigheid is die ik voel.

‘Kunt u spreken, juffrouw?’ vraagt mijn oudtante als het meisje niets zegt.

‘Jazeker, mevrouw,’ antwoordt het meisje met het harde accent van de Champagne-streek. Ik realiseer me dat het waar is wat ze over haar beweert: dat ze maar een boerinnetje is, ook al heeft ze een leger aangevoerd en een koning gekroond.

‘Beloof u mij op uw woord dat u niet zult proberen te ontsnappen als ik die ketenen van uw benen laat halen?’

Ze aarzelt, alsof ze in de positie verkeert dat ze kan kiezen. ‘Nee, dat kan ik niet beloven.’

Mijn oudtante glimlacht. ‘Begrijpt u wat “parool” betekent? Ik kan u vrijlaten, zodat u hier bij ons in het kasteel van mijn neef kunt wonen. U moet dan wel beloven dat u niet zult vluchten.’

Het meisje draait haar hoofd om en fronst. Het is bijna alsof ze naar iemand luistert die haar advies geeft, maar dan schudt ze haar hoofd. ‘Ik weet wat dat is, parool. Dat is een belofte van de ene ridder aan de andere. Ze houden er regels op na alsof ze een steekspel spelen. Zo ben ik niet. Mijn woorden zijn echt; het zijn geen woorden uit het gedicht van een troubadour. En dit is voor mij geen wedstrijd.’

‘Juffrouw, parool is geen wedstrijd!’ onderbreekt tante Jehanne haar.

Het meisje kijkt haar aan. ‘O, maar jawel, dat is het wel, mevrouw. De edellieden zijn helemaal niet serieus in dit soort zaken. Niet zo serieus als ik. Ze spelen oorlogje en verzinnen regels. Ze gaan op pad en verwoesten de hoeven van brave mensen en kijken lachend toe hoe de rieten daken in vlammen opgaan. Bovendien kan ik niets beloven. Ik ben al beloofd.’

‘Aan de man die zichzelf ten onrechte koning van Frankrijk noemt?’

‘Aan de hemelse koning.’

Mijn oudtante zwijgt even om na te denken. ‘Ik zal zeggen dat ze die

ketenen losmaken en u bewaken, zodat u niet zult ontsnappen; en daarna kunt u bij ons komen zitten, in mijn vertrekken. Ik vind dat u fantastische dingen voor uw land en uw vorst hebt gedaan, Jeanne, zij het dat die dingen een misvatting zijn. En ik wens u niet hier, onder mijn dak, als een geketende gevangene te zien.'

'Gaat u tegen uw neef zeggen dat hij mij vrij moet laten?'

Mijn oudtante aarzelt. 'Ik kan hem niet zeggen wat hij moet doen, maar ik zal alles doen wat binnen mijn vermogen ligt om u terug naar huis te laten gaan. In elk geval zal ik hem niet toestaan dat hij u aan de Engelsen uitlevert.'

Bij dat woord alleen al huivert het meisje en slaat ze een kruis, waarbij ze op een volkomen bespottelijke manier tegen haar hoofd en borst tikt, zoals een boer een kruis slaat als hij de naam van de duivel hoort. Ik moet mijn lachen onderdrukken. Als het meisje dat hoort, richt ze haar duistere blik op mij.

'Het zijn ook maar gewone mensen,' leg ik haar uit. 'De Engelsen beschikken niet over andere krachten dan gewone stervelingen. U hoeft niet zo bang voor ze te zijn. U hoeft geen kruis te slaan als u hun naam hoort noemen.'

'Ik ben niet bang voor ze. Ik ben niet zo dom dat ik bang ben dat ze over zekere krachten beschikken. Dat is niet de reden. Het gaat erom dat zij weten dat ik over krachten beschik. Daardoor zijn ze zo gevaarlijk voor mij. Zij zijn doodsbang voor mij. Ze zijn zo bang voor me dat ze me, zodra ik in hun handen val, zullen doden. Ik ben hun grote angst. Ik ben hun angst die 's nachts rondwaart.'

'Zo lang ik leef sta ik niet toe dat u in hun handen valt,' stelt mijn oudtante haar gerust, en Jeanne kijkt me meteen, onmiskenbaar, recht aan, met een harde duistere blik, alsof ze zich ervan wil vergewissen of ik ook, in deze oprechte mededeling, een volstrekt loze belofte heb horen doorklinken.

Mijn oudtante weet zeker dat ze, als ze erin slaagt om Jeanne in ons midden te brengen en met haar te praten, haar godsdienstijver tot bedaren kan brengen, dat ze haar misschien zelfs kan scholen en dat het meisje dan na verloop van tijd overgehaald kan worden om zich als een jonge vrouw te kleden, en dat de strijdende jongeling die bij Compiègne van het witte paard is gesleurd, omgetoverd zal worden, als bij een omgekeer-

de Heilige Mis, van sterke wijn in water, en dat zij een jonge vrouw zal worden die tussen hofdames plaats kan nemen, die zal reageren op een opdracht en niet op de galmende kerkklokken, en die misschien wel over het hoofd gezien zal worden door de Engelsen, die van ons eisen dat wij de tweeslachtige moordzuchtige heks aan hen overdragen. Als wij hun niets anders te bieden hebben dan een berouwvolle jonge hofdame, zijn ze misschien tevreden en vervolgen ze hun gewelddadige pad.

Jeanne zelf is dodelijk vermoeid van de recente nederlagen die ze heeft geleden en van het ongemakkelijke gevoel dat de koning die zij heeft gekroond het heilig oliesel niet waard is, dat de vijand die ze op de vlucht heeft gejaagd voor haar is teruggedeesd en dat de missie die haar door God zelf is opgedragen uit haar handen glipt. Alles wat haar gemaakt heeft tot de Maagd voor haar leger van soldaten die haar aanbidden, is onzeker geworden. Onder de niet-aflatende vriendelijkheid van mijn oudtante is ze wederom een onhandig plattelandsmeisje geworden – niets bijzonders dus.

Alle jonge hofdames van mijn oudtante willen natuurlijk weten hoe het zit met het avontuur dat met deze langzaam slepende nederlaag eindigt, en in de tijd die Jeanne bij ons doorbrengt, waarin ze leert om een meisje te zijn en niet de Maagd, verzamelen ze de moed om het haar te vragen.

‘Hoe komt het dat je zo moedig was?’ vraagt een van hen. ‘Hoe heb je geleerd om zo moedig te zijn? In de strijd, bedoel ik.’

Jeanne moet om de vraag glimlachen. We zijn met z’n vieren en we zitten op een grazige oever naast de slotgracht van het kasteel, lui als kinderen. De julizon schijnt op ons neer en de weilanden rond het kasteel liggen te glinsteren in de nevel van de hitte; zelfs de bijen zijn loom – ze zoemen en vallen dan stil, alsof ze dronken zijn van de bloemen. We hebben ervoor gekozen om in de donkere schaduw van de hoogste toren te gaan zitten; achter ons, in het glazige water van de slotgracht, horen we zo nu en dan een luchtbelletje van een karper die aan de oppervlakte komt.

Jeanne ligt met haar armen en benen wijd, als een jongen, met één hand in het water en met haar pet over haar ogen. In de mand die naast me staat liggen half afgenaaide hemden die we eigenlijk moeten zomen voor de arme kinderen van het naburige Kamerijk. Maar de meisjes mijden alles wat maar naar werk riekt; Jeanne is niet handvaardig en ik heb

het kostbare pak speelkaarten van mijn oudtante in mijn handen, die ik schud en waarvan ik loom de plaatjes bekijk.

‘Ik wist dat ik door God geroepen was,’ zegt Jeanne eenvoudigweg. ‘En dat Hij me zou beschermen, dus was ik niet bang. Zelfs in het heetst van de strijd niet. Hij heeft me gewaarschuwd dat ik gewond zou raken, maar dat ik geen pijn zou voelen, dus wist ik dat ik door kon vechten. Ik heb zelfs mijn manschappen gewaarschuwd dat ik die dag gewond zou raken. Ik wist het al voordat we het strijdperk betraden. Ik wist het gewoon.’

‘Hoor je echt stemmen?’ vraag ik.

‘En jij?’

We schrikken allemaal zo van die vraag dat de meisjes zich als gestoken omdraaien om mij aan te kijken, en ik merk dat ik onder hun gezamenlijke blik bloos alsof ik me ergens voor moet schamen. ‘Nee! Nee!’

‘Wat dan wel?’

‘Hoe bedoel je?’

‘Wat hoor je?’ vraagt ze, heel redelijk, alsof iedereen wel iets hoort.

‘Nou, niet echt stemmen,’ zeg ik.

‘Wat hoor je?’

Ik kijk even achter me, alsof zelfs de vissen naar de oppervlakte zouden kunnen komen om mee te luisteren. ‘Als iemand in mijn familie doodgaat, hoor ik een geluid,’ zeg ik. ‘Een speciaal geluid.’

‘Wat voor soort geluid?’ vraagt het meisje, Elizabeth. ‘Dat wist ik niet. Zou ik het ook kunnen horen?’

‘Jij bent niet van mijn huis,’ zeg ik geërgerd. ‘Natuurlijk kun jij het niet horen. Daarvoor moet je een afstammeling zijn van... En trouwens, jullie mogen hier nooit met iemand over praten. Jullie mogen niet eens luisteren. Ik zou jullie dit niet moeten vertellen.’

‘Wat voor soort geluid?’ vraagt Jeanne nog een keer.

‘Het lijkt op zingen,’ zeg ik, en ik zie haar knikken, alsof zij ook gezang gehoord heeft.

‘Ze zeggen dat het de stem van Melusina is, de eerste vrouwe van het huis van Luxemburg,’ fluister ik. ‘Ze zeggen dat zij een watergodin was die uit de rivier is gekomen om met de eerste hertog te trouwen, maar dat ze geen sterfelijke vrouw kon zijn. Ze komt terug om het verlies van haar kinderen te bewenen.’

‘En wanneer heb je haar gehoord?’

‘Op de avond waarop mijn kleine zusje gestorven is, toen ze nog een

baby was. Toen hoorde ik iets. En ik wist ogenblikkelijk dat het Melusina was.'

'Maar hoe wist je dat zij het was?' fluistert de andere hofdame, bang dat ze van het gesprek buitengesloten zal worden.

Ik haal mijn schouders op, en Jeanne glimlacht omdat ze begrijpt dat het om waarheden gaat die niet nader verklaard kunnen worden. 'Ik wist het gewoon,' zeg ik. 'Het was net alsof ik haar stem herkende. Alsof ik die altijd al heb gekend.'

'Dat is waar. Je kent hem gewoon,' zegt Jeanne knikkend. 'Maar hoe weet je dat hij van God afkomstig is en niet van de duivel?'

Ik aarzel. Ik hoor met alle spirituele vragen naar mijn biechtvader te gaan, of in elk geval naar mijn moeder of oudtante. Maar het lied van Melusina, de rilling langs mijn wervelkolom en de enkele keer dat ik het ongeziene waarneem – iets wat half verdwenen is, iets wat net om een hoek wegglipt, lichter grijs in een grijze schemering, een droom die zo helder is dat je hem niet kunt vergeten, een vooruitziende glimp, maar nooit iets wat ik nader kan omschrijven – die dingen zijn te ijl om iets over te zeggen. Hoe kan ik daar nu vragen over stellen als ik ze niet eens onder woorden kan brengen? Ik moet er niet aan denken dat iemand er onhandig woorden voor zoekt of ze – wat nog erger is – probeert te verklaren. Ik kan net zo goed proberen om het groenige water van de slotgracht in het kommetje van mijn handen vast te houden.

'Dat heb ik nooit gevraagd,' zeg ik. 'Het is ook bijna niets. Het is net als wanneer je een kamer binnengaat en het heel stil is, maar je toch gewoon weet dat er iemand is. Je kunt diegene niet horen of zien, maar je weet het gewoon. Veel meer is het niet. Ik beschouw het nooit als een geschenk van God of van de duivel. Het heeft gewoon niets te betekenen.'

'Mijn stemmen komen van God,' zegt Jeanne vol overtuiging. 'Dat weet ik. Als het niet waar was, zou ik me werkelijk geen raad weten.'

'Dus jij kunt de toekomst voorspellen?' vraagt Elizabeth me heel kinderlijk.

Mijn vingers sluiten zich om de kaarten. 'Nee,' zeg ik. 'En deze kaarten voorspellen de toekomst ook niet; die zijn gewoon om mee te spelen. Het zijn speelkaarten, meer niet. Ik voorspel de toekomst niet. Mijn oudtante zou dat nooit goedvinden, zelfs al kon ik het.'

'O, voorspel de mijne eens!'

'Het zijn gewoon speelkaarten,' houd ik vol. 'Ik ben geen waarzegster.'

‘O, trek eens een kaart voor me en vertel me wat die voorspelt,’ zegt Elizabeth. ‘En voor Jeanne. Wat gaat er met haar gebeuren? Jij wilt toch zeker ook wel weten wat er met Jeanne gaat gebeuren?’

‘Het betekent niets,’ zeg ik tegen Jeanne. ‘En ik heb ze alleen maar meegenomen zodat we een spelletje konden kaarten.’

‘Ze zijn mooi,’ zegt ze. ‘Ik heb aan het hof met dit soort kaarten leren spelen. Wat een mooie kleuren, zeg.’

Ik geef ze haar. ‘Voorzichtig hoor, want ze zijn heel kostbaar,’ zeg ik ja-loers als zij ze in haar eeltige handen laat uitwaaieren. ‘De demoiselle heeft ze me laten zien toen ik klein was en me verteld hoe alle plaatjes he-ten. Ik mag ze van haar lenen omdat ik het leuk vind om een spelletje te kaarten. Maar ik heb haar beloofd dat ik er voorzichtig mee zou zijn.’

Jeanne geeft me het pak kaarten terug, en hoewel ze heel voorzichtig doet en ik mijn handen al uitgestoken heb, valt één van de dikke kaarten tussen ons met het plaatje naar beneden op het gras.

‘O, sorry!’ roept Jeanne uit, en ze pakt de kaart snel op.

Ik voel een fluistering, alsof er een koele adem langs mijn wervelkolo- lom trekt. Het weiland voor me en de koeien die in de schaduw van de boom met hun staart zwaaien lijken heel ver weg, alsof wij tweeën onder een glazen stolp zitten, als vlinders in een kom, in een andere wereld. ‘Je kunt hem beter nu even bekijken,’ hoor ik mezelf tegen haar zeggen.

Jeanne kijkt naar het kleurig geschilderde plaatje. Ze spert haar ogen iets open en laat het me dan zien. ‘Wat betekent dit?’

Het is een plaatje van een man in blauwe livrei, die ondersteboven aan één uitgestoken voet hangt, met zijn andere been ontspannen gebogen, zijn tenen gespist tegen zijn rechte been gezet, alsof hij aan het dansen is, omgekeerd in de lucht. Hij heeft zijn handen achter zijn rug, alsof hij een buiging maakt; we zien allebei zijn blauwe haar vrolijk naar omlaag han- gen, terwijl hij daar ondersteboven hangt te glimlachen.

‘*Le Pendu*,’ leest Elizabeth. ‘Wat gruwelijk. Wat betekent het? O, maar het zal toch niet betekenen dat...’ Ze maakt haar zin niet af.

‘Het betekent niet dat jij opgehangen zult worden,’ zeg ik vlug tegen Jeanne. ‘Denk dat alsjeblieft niet. Het is gewoon een speelkaart, dus zoiets kan het nooit betekenen.’

‘Maar wat betekent het dan wel?’ vraagt het andere meisje, hoewel Jeanne niets zegt, alsof het niet haar kaart is, alsof het niet haar toekomst is die ik weiger te voorspellen.

‘Zijn galg bestaat uit twee bloeiende bomen,’ zeg ik. Onder Jeannes ernstige bruinogige blik probeer ik tijd te rekken. ‘Dat betekent het voorjaar en jong leven – niet de dood. En er zijn twee bomen; de man balanceert tussen die twee. Hij bevindt zich in het middelpunt van de wederopstanding.’

Jeanne knikt.

‘Ze buigen naar hem omlaag, hij is gelukkig. En kijk: hij is niet aan zijn nek opgehangen, om hem te doden, maar hij is aan zijn voet vastgebonden,’ zeg ik. ‘Als hij zou willen zou hij zijn armen omhoog kunnen doen en zichzelf kunnen losmaken. Hij zou zichzelf kunnen bevrijden, als hij dat zou willen.’

‘Maar hij bevrijdt zichzelf niet,’ merkt het meisje op. ‘Hij is net een soort acrobaat. Wat betekent dat?’

‘Dat betekent dat hij daar vrijwillig is, dat hij vrijwillig wacht, dat hij het goedvindt dat hij aan zijn voet wordt vastgehouden en zo in de lucht hangt.’

‘Om als levend offer te dienen?’ vraagt Jeanne langzaam, met de woorden die in de Heilige Mis worden gebruikt.

‘Hij wordt niet gekruisigd,’ merk ik vlug op. Het is net alsof elk woord dat ik zeg ons naar een andere vorm van sterven leidt. ‘Dat hoeft helemaal niets te betekenen.’

‘Nee,’ zegt ze. ‘Het zijn maar speelkaarten, en wij spelen er maar een spelletje mee. Het is wel een mooie kaart, de Gehangene. Hij ziet er blij uit. Alsof hij het fijn vindt om in de lente ondersteboven te hangen. Zal ik jullie een spel met fiches leren dat we in de Champagne altijd doen?’

‘Ja,’ zeg ik. Ik steek mijn hand naar haar kaart uit en ze kijkt er nog even naar alvorens hem aan mij terug te geven.

‘Heus, het zegt niets,’ zeg ik nog een keer tegen haar.

Ze glimlacht naar me – haar heldere, eerlijke glimlach. ‘Ik weet heel goed wat die kaart betekent,’ zegt ze.

‘Zullen we spelen?’ Ik begin de kaarten te schudden en eentje komt omgekeerd in mijn hand terecht.

‘Kijk, dat is een goede kaart,’ vindt Jeanne. ‘*La Roue de Fortune.*’

Ik houd de kaart omhoog, zodat zij hem goed kan zien. ‘Dat is het rad van fortuin, waardoor je heel ver omhooggegooid kunt worden, of ergens heel laag kunt belanden. Die kaart wil ons leren dat we onverschillig moeten zijn voor overwinningen of nederlagen, aangezien die allebei bij het draaien van het wiel langskomen.’